

Հաստատված է՝ «Շիրակի Ս. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան»

հիմնադրամի Գիտական խորհրդի «16» մետրովարի 2024թ. նիստում

Գիտական խորհրդի նախագահ՝

Ե. Աերոբյան

Հիմք՝ «Շիրակի Ս. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի գիտական խորհրդի 2019 թ.-ի դեկտեմբերի 26-ի նիստում հաստատված ՇՊՀ-ում գրագողության դեմ պայքարի քաղաքականություն

ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ

«ՇԻՐԱԿԻ Ս. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄՈՒՄ ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

- «Շիրակի Ս. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամում (այսուհետ՝ Համալսարան) գրագողության դեմ պայքարի սույն հայեցակարգը (այսուհետ՝ Հայեցակարգ) միտված է գրագողության հիմնական տեսակների մեկնաբանմանը, Համալսարանում գրագողության դեմ պայքարի միջոցների ներկայացմանը:
- Սույն Հայեցակարգի իրավական հիմք են հանդիսանում ՇՊՀ կանոնադրությունը, «Շիրակի Ս. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ակադեմիական ազնվության քաղաքականությունը, «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքը և այլ իրավական ակտեր:
- Գրագողությունն ուրիշի ստեղծագործությունը որպես սեփական ներկայացնելն է կամ ուրիշի ստեղծագործության անօրինական իրապարակումը քո անվամբ, այլ կերպ՝ հեղինակության յուրացումը:

4. Ինքնազրագողությունը գրագողության տարատեսակ է, որը ենթադրում է առանց ստեղծագործական վերամշակման և առանց սկզբնադրյուրի նշման նախկինում հրատարակված սեփական ստեղծագործությունների, դրանցում ներկայացված մտքերի, հատվածների կրկնակի, բազմակի, զուգահեռ վերահրատարակություն:
5. Համաձայն Համալսարանի ակադեմիական ազնվության քաղաքականության՝ գրագողությունը ակադեմիական ազնվության (բարեվարքության) խախտում է:
6. Համաձայն «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի՝ գրագողությունը հեղինակային իրավունքի խախտում է, որի համար նախատեսվում է պատասխանատվություն՝ օրենքով սահմանված կարգով (տե՛ս ՀՀ Քրեական օրենսգրքի 227-րդ հոդվածը՝ Հավելված 1):

2. ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Գրագողության առավել տարածված տեսակներից են.

1. Դիտավորյալ խարեւություն:

Երբ անձն այլ մարդու կողմից ամբողջությամբ կամ մասամբ պատրաստված աշխատանքը ներկայացնում է որպես իր սեփական, մտավոր-ստեղծագործական ինքնուրույն աշխատանք: Մասնավորապես.

1.1 Երբ անձը վճարում է այլ մարդու կամ կազմակերպության, որպեսզի նա պատրաստի իր աշխատանքը, կամ պարզապես գնում է արդեն պատրաստի աշխատանք, ապա այն ներկայացնում որպես իր սեփական, ինքնուրույն կատարած աշխատանք:

1.2 Երբ անձը մեկ ուրիշին է տրամադրում իր աշխատանքն՝ այն արտատպելու, պատճենելու համար, կամ հենց ինքն է արտատպում, պատճենում այլ անձի պատրաստած աշխատանքը:

1.3 Երբ անձը լրամշակում, լրացումներ ու փոփոխություններ է կատարում մեկ ուրիշի պատրաստած աշխատանքում և այն ներկայացնում՝ որպես իր սեփական, ինքնուրույն կատարած աշխատանք:

2. Արտատպում/արտագրություն/պատճենում:

Գրագողության այս տեսակն առկա է այն ժամանակ, երբ.

2.1 Անձը բնօրինակի տեքստը մեջբերում է նույնությամբ՝ առանց դրա աղբյուրի (պատշաճ ձևով) հիշատակման և/կամ մեջբերումը չակերտների մեջ առնելու:

2.2 Անձն իր աշխատանքում ներառում է այլ անձի (հեղինակի) մտքերը, գաղափարները՝ առանց դրանց աղբյուր(ներ)ի (պատշաճ ձևով) հիշատակման:

3. Այլ հեղինակի միտքը սեփական բառերով վերածնակերպելու անկարողություն:

3.1 Անձը, անգամ աղբյուրը պատշաճ ձևով հիշատակելով, այլ հեղինակի բառերն օգտագործում է նույնությամբ, առանձ փոփոխության և վերածնակերպման, սակայն աղբյուրից վերցված հատվածը չի դնում չակերտների մեջ:

3.2 Անձը բնօրինակից վերցրած հատվածի մեջ փոփոխում է մի քանի բառ կամ զարգացնում է այդ հատվածի միտքը, սակայն 2 դեպքում ել չի հիշատակում բնօրինակի աղբյուրը:

3.3 Անձը զարգացնում է բնօրինակից վերցված հատվածի միտքը, անգամ աղբյուրը պատշաճ ձևով հիշատակելով, սակայն արդյունքում անհնար կամ խիստ դժվար է դառնում տարանջատել նրա սեփական և օգտագործված աղբյուրի հեղինակի միտքը: Այսպիսի դեպքերից խուսափելու համար կարելի է այլ հեղինակի միտքը «որոշ հեղինակներ նշում են, որ», «այսինչ հեղինակի կարծիքով» արտահայտությունների օգտագործմամբ ներկայացնելուց և աղբյուրը պատշաճ ձևով հիշատակելուց հետո այլ հեղինակի մտքի սեփական զարգացումը կամ դրա վերաբերյալ սեփական մոտեցումը ներկայացնել «մեր կարծիքով», «գտնում ենք, որ» կամ նմանատիպ այլ արտահայտությունների կիրառմամբ:

4. Սեփական միտքը, գաղափարն ինքնուրույն ձևակերպելու անկարողություն:

Գրագողության այս տարատեսակի դրսնորումներն են.

4.1 Եթե անձն իր սեփական գաղափարները ձևակերպում է այլ հեղինակների մտքերի, բառերի կիրառմամբ՝ առանց դրանց աղբյուրի (պատշաճ ձևով) հիշատակման:

4.2 Եթե անձն իր միտքը ձևակերպում է այլ հեղինակներից տարբեր մեջբերումներու ձևակերպումներ իրար կցելով՝ առանց աղբյուր(ներ)ի (պատշաճ ձևով) հիշատակման:

5. Աղբյուրներին չափից շատ հղում կատարելը:

Սա այն դեպքն է, եթե

5.1 Աշխատանքը կազմված է գերազանցապես այլ հեղինակների հրապարակումների, մտքերի, գաղափարների ներկայացումից՝ աղբյուրների պատշաճ

ձևով հիշատակմամբ, սակայն առանց դրանց վերաբերյալ սեփական մոտեցման ներկայացման: Արդյունքում, այդ աշխատանքը ոչ մի արժեքավոր վերլուծություն, նորույթ, ինքնատիպություն չի պարունակում:

5.2 Աշխատանքը կազմված է գերազանցապես մեկ-երկու աղբյուրների հիման վրա: Սա չի վերաբերում նեղ մասնագիտական (օրինակ՝ բանասիրական) աշխատանքներին, օրինակ՝ երբ թեման վերաբերում է կոնկրետ հեղինակ(ներ)ի հայացքների կամ ստեղծագործության քննությանը:

6. Աղբյուրներից մեծածավալ մեջբերումներ կատարելը:

Գրագողության այս տեսակն առկա է այն դեպքում, երբ անձը, հիմնականում՝ «ծավալ լրացնելու» նպատակով, իր աշխատանքում կատարում է երկարաշունչ և/կամ մեծաքանակ ուղղակի մեջբերումներ՝ անզամ աղբյուրի (պատշաճ ձևով) հիշատակմամբ և չակերտներ օգտագործելով: Սա ևս չի վերաբերում նախորդ կետում նշված դեպքերին, երբ ուղղակի մեջբերումները, որպես կանոն, պարտադիր են: Սակայն, ամեն դեպքում, մեջբերումների ծավալը և քանակը պետք է լինեն հիմնավորված:

7. Աղբյուրների սխալ հիշատակում:

Գրագողության այս տեսակն առկա է այն ժամանակ, երբ.

7.1 Անձն իր աշխատանքում օգտագործված մտքի, հատվածի համար հղում է կատարում մի աղբյուրի, որին ինքն անձամբ չի ծանոթացել, այլ դրան հանդիպել է մեկ այլ հեղինակի աշխատանքում: Անձը պետք է հղում կատարի միայն այն աղբյուրին, որին ինքն անձամբ է ծանոթացել:

7.2 Անձն իր աշխատանքում «Օգտագործված աղբյուրների ցուցակում» ներառում է աղբյուր, որին ինքն անձամբ չի ծանոթացել և աշխատանքում դրան հղում չի արվել: Այդ ցանկում պետք է տիպարանված ներկայացվեն միայն աշխատանքում օգտագործված աղբյուրները:

7.3 Անձն օգտագործված աղբյուրները հիշատակում է ոչ պատշաճ ձևով: Հաճախ այսպիսի սխալները որակվում են «տեխնիկական թերություն» ընդհանուր բնորոշմամբ, բայց ոչ բոլոր թերություններն են այդքան «անմեղ»: Մասնավորապես, տեխնիկական թերություն չի կարելի համարել (հետևաբար, պետք է համարել գրագողություն) օգտագործված աղբյուրին հղում կատարելիս դրա մատենագիտական տվյալների մեջ այնպիսի վրիպակը կամ հղում կատարելու կարգի այնպիսի խախտումը, որն անհնար

կամ խիստ դժվար է դարձնում աշխատանքում մեջբերված տվյալների (գաղափարների, փաստական և այլ տվյալների) հավաստիության ստուգումը:

7.4 Անձն իր աշխատանքում օգտագործված մտքի, հատվածի համար հղում է կատարում սխալ (կամ կեղծ), այդ թվում՝ գոյություն չունեցող աղբյուրի: Դա կարող է լինել ինչպես անձի դիտավորության, օրինակ՝ ընթերցողին դիտավորյալ խարելու ցանկության, այնպես էլ տեխնիկական խնդրի արդյունք: Վերջինս հաճախ հանդիպում է համացանցային հրապարակումների դեպքում, եթե հղման մեջ տրված համացանցային հասցեով ինչ-որ ժամանակ հասանելի հրապարակումը տեղափոխելուց կամ կայքը փակվելուց հետո տվյալ հասցեով այլս հասանելի չի լինում: Նման դեպքերից խուսափելու համար պետք է նախ աշխատանքը հանձնելուց առաջ ստուգել համացանցային հասցեների հասանելիությունը, երկրորդ, այդպիսի հրապարակումների մատենագիտական տվյալներում անպայման նշել տվյալ համացանցային հասցեին մուտք գործելու ժամկետը:

8. Այլ անձանց աջակցությունը չիշատակելը:

Գրագողության այս տեսակն առկա է, եթե անձն իր աշխատանքում չի հիշատակում այն անձանց, ովքեր աջակցել են նրան աշխատանքի պատրաստման գործում, օրինակ, հանրային կարծիքի հարցումների, փորձագիտական հարցազրույցների անցկացման, տվյալների մշակման գործում: Սա չի վերաբերում աշխատանքի գիտական դեկավարին կամ խորհրդատուին (վերջիններիս տվյալներն աշխատանքի տիտղոսաթերթի վրա նշելը պարտադիր պահանջ է և դա լիովին բավարար է):

3. ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Գրագողության դեմ պայքարի համար Համալսարանում կիրառվում են պասիվ և ակտիվ միջոցներ, որոնք թույլ են տալիս բարձրացնել Համալսարանի ուսանողների, աշխատակիցների աշխատանքների որակը և ինքնատիպության մակարդակը:

- Գրագողության դեմ պայքարի պասիվ միջոցները գրագողությունը կանխելու և բացառելու միջոցներն են:

- Գրագողության դեմ պայքարի ակտիվ միջոցները գրագողությունը բացահայտելուց հետո կիրառվող պատժիչ միջոցներն են:

3.1. ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽՄԱՆ ԵՎ ԲԱՑԱՌՄԱՆ (ՊԱՍԻՎ) ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Գրագողության դեմ պայքարի համար Համալսարանում կիրառելի են գրագողության կանխման և բացառման (պասիվ) հետևյալ միջոցները.

1. Կազմակերպել կողմնորոշիչ սեմինար-դասընթացներ, իրազեկման հանդիպումներ, որոնց միջոցով Համալսարանի ուսանողները և աշխատակիցները կծանոթանան ներկայացվող պահանջներին:
2. Տպագրել համառոտ ուղեցույցներ, որոնք տեղեկություններ կպարունակեն գրագողության բացառման, ինչպես նաև սկզբնադրյուրները հղելու կանոնների մասին: Նույն տեղեկությունները Համալսարանը կարող է տեղադրել իր պաշտոնական կայքում:
3. Ուսանողների, Ուսանողական խորհրդի և Ուսանողական գիտական ընկերության ներգրավմամբ ստեղծել ուսուցողական տեսահոլովակներ և տարածել ուսանողների շրջանում՝ օգտագործելով համացանցի լայն հնարավորությունները:
4. Կազմակերպել գրագողությունը դատապարտող և ակադեմիական ազնվության արժեքը գովաբանող PR միջոցառումներ. հայտարարել «Գրագողության դեմ պայքարի օր» կամ կազմակերպել երևույթը դատապարտող ֆլեշ-մոբեր:
5. Խորացնել և զարգացնել գիտական աշխատանքների ձևակերպման, հետազոտությունների իրականացման մեթոդներին նվիրված բակալավրի, մագիստրատուրայի և հետքուհական կրթական ծրագրերով նախատեսված դասընթացները:
6. Ծանոթացնել գիտական և այլ աշխատանքներում կիրառվող հղման տարատեսակներին:
7. Համալսարանում ստեղծել հայերեն լեզվով գրված ռեֆերատների, անհատական աշխատանքների, կուրսային, ավարտական աշխատանքների և մագիստրոսական թեզերի միասնական էլեկտրոնային բազա:

8. Համալսարանում ներդնել գրագողության դեպքերը բացահայտող համակարգչային ծրագիր, որի արդյունքը մեծ ազդեցություն կունենա Համալսարանի վարկանիշի բարձրացման գործում:
9. Ռեֆերատները, անհատական աշխատանքները կուրսային, ավարտական աշխատանքները, համապատասխան իրավական ակտերի հիման վրա, ըստ անհրաժեշտության ենթարկել ներքին գրախոսության:
10. Մագիստրոսական թեզերը, համապատասխան իրավական ակտերի հիման վրա, ենթարկել արտաքին գրախոսման:
11. **ՇՊՀ Գիտական տեղեկագրում տպագրության ներկայացված հոդվածների, ինչպես նաև Համալսարանի Գիտական խորհրդի երաշխավորությանը ներկայացված մենագրությունների, ուսումնամեթոդական, գիտամեթոդական, ուսումնագիտական և նման տիպի այլ աշխատանքների համար, համապատասխան իրավական ակտերի հիման վրա, կազմակերպել արտաքին գրախոսում:**
12. Ամբիոններում ապահովել կուրսային, ավարտական աշխատանքներ և մագիստրոսական թեզեր դեկանավարելու ողջամիտ չափավոր ծանրաբեռնվածություն:

3.2. ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԺԻՉ (ԱԿՏԻՎ) ՄԻՋՈՑՆԵՐ

1. Սույն Հայեցակարգը պետք է ծառայի Համալսարանի շահառուների և շահակիցների շրջանում գրագողության վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման և գրագողությունը մերժելու ներքին համոզում առաջացնելու գործին: Իրազեկման և ներքին համոզում առաջացնելու քաղաքականությանը գուգընթաց, Համալսարանը պետք է ցուցադրի գրագողության նկատմամբ իր գործնական անհանդուրժողականությունը՝ համաշափ պատիժների (նախազգուշացում, գնահատականի իշեցում, հեռացում և այլն) մշակման և կիրառման տեսքով: Մասնավորապես, գրագողության դեմ պայքարի համար կարելի է իրականացնել հետևյալ քայլերը. համապատասխան էլեկտրոնային ծրագրային ապահովման պայմաններում ռեֆերատների, անհատական,

կուրսային, ավարտական աշխատանքների, մագիստրոսական թեզերի, ՇՊՀ Գիտական տեղեկագրում տպագրության ներկայացված գիտական հոդվածների, տպագրության համար Գիտական խորհրդի երաշխավորությանը ներկայացված մենագրությունների, ուսումնամեթոդական, գիտամեթոդական, ուսումնագիտական և նման տիպի այլ աշխատանքների համար սահմանել ինքնատիպության աստիճան հետևյալ բանաձևի միջոցով.

Ինքնատիպության աստիճան % -100%-գրագողություն %

Աշխատանքի տեսակ	Ինքնատիպության աստիճան
Ուժերատ, անհատական աշխատանք	30% և բարձր
Կուրսային աշխատանք	50% և բարձր
Ավարտական աշխատանք	60% և բարձր
Մագիստրոսական թեզ	70% և բարձր
ՇՊՀ-ի Գիտական տեղեկագրում տպագրության ներկայացված գիտական հոդված, Համալսարանի Գիտական խորհրդի երաշխավորությանը ներկայացված մենագրություններ, ուսումնամեթոդական, գիտամեթոդական, ուսումնագիտական և նման տիպի այլ աշխատանքներ	80% և բարձր

2. Ուժերատների, կուրսային և ավարտական աշխատանքների, մագիստրոսական թեզերի ինքնատիպության աստիճանի համապատասխանության վերահսկողությունն /համապատասխան էլեկտրոնային ծրագրային ապահովման պայմաններում/ իրականացվում է Ուսումնամեթոդական գործընթացի կառավարման կենտրոնի կողմից:
3. ՇՊՀ-ի Գիտական տեղեկագրում տպագրության ներկայացված գիտական հոդվածի, Համալսարանի Գիտական խորհրդի երաշխավորությանը ներկայացված մենագրության, մեթոդական աշխատանքի ինքնատիպության աստիճանի համապատասխանության վերահսկողությունն /համապատասխան էլեկտրոնային ծրագրային ապահովման պայմաններում/ իրականացվում է Գիտական քաղաքականության և նորարարության կենտրոնի կողմից:

4. ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Սույն Հայեցակարգը հաստատվում, նրանում փոփոխություններն ու լրացումները կատարվում են Գիտական խորհրդի որոշմամբ:

ՀՀ Քրեական օրենսգրքի հոդված

Հոդված 227. Հեղինակային և հարակից իրավունքները խախտելը

1. Հեղինակությունը յուրացնելը կամ հեղինակային կամ հարակից իրավունքի օբյեկտն ապօրինի օգտագործելը կամ առանց հեղինակային իրավունքի կամ հարակից իրավունքների իրավատիրոջ համաձայնության նրա ստեղծագործությունը իրացնելը, եթե դա խոշոր չափերի գույքային վնաս է պատճառել հեղինակին կամ այլ իրավատիրոջ՝

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ ուժաւոնից հարյուր հիսուն ժամ տևողությամբ, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արարքը, որը՝

1) առանձնապես խոշոր չափերի գույքային վնաս է պատճառել հեղինակին կամ այլ իրավատիրոջը,

2) կատարվել է տեղեկատվական կամ հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օգտագործելով,

3) կատարվել է համահեղինակության հարկադրելով,

4) կատարվել է իշխանական կամ ծառայողական լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով կամ

5) կատարվել է մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ՝

պատժվում է տուգանքով՝ տասնապատիկից երեսնապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ հարյուրից երկու հարյուր ժամ տևողությամբ, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով, կամ ազատության սահմանափակմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ մեկից երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով: